

POSTANOWIENIE Z DNIA 8 STYCZNIA 2008 R.

V KK 157/07

W trybie określonym w Rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego rekompensowane mogą być tylko szkoda i krzywda, istniejące w chwili orzekania przez sąd w przedmiocie wniosku. Jeżeli do tego czasu nastąpi zrekompensowanie w innej przewidzianej procesowo formie niesłusznie odbytej kary lub tymczasowego aresztowania, np. przez chociażby nieprawidłowe zastosowanie art. 417 k.p.k., potrzeba i możliwość zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia dezaktualizuje się, a roszczenie staje się bezprzedmiotowe.

Przewodniczący: sędzia SN M. Gierszon.

*Sędziowie: SN J. B. Rychlicki, SA (del. do SN) G. Salamon
(sprawozdawca)*

Prokurator Prokuratury Krajowej: D. Barski.

Sąd Najwyższy w sprawie Zenona S. w przedmiocie wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne wykonanie kary pozbawienia wolności, po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 8 stycznia 2008 r., kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 13 grudnia 2006 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 lipca 2006 r.,

o d d a l i ł kasację (...)

UZASADNIENIE

W dniu 9 czerwca 2005 r. Zenon S. wystąpił z wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne pozbawienie wolności, polegające na odbyciu kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w W. z dnia 30 maja 2003 r., w sprawie II K 2074/02, w wymiarze wyższym o 208 dni niż kara faktycznie wymierzona.

W toku rozpoznawania powyższego wniosku Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 8 czerwca 2006 r. zaliczył Zenonowi S. na poczet kary 15 lat pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 grudnia 2002 r., w sprawie III K 261/02 okresy tymczasowego aresztowania:

- od dnia 21 lutego 1991 r. do dnia 22 lutego 1991 r.,
- od dnia 4 czerwca 1991 r. do dnia 9 września 1991 r.,
- od dnia 23 marca 2001 r. do dnia 12 lipca 2001 r.,

tj. łącznie 208 dni. W uzasadnieniu tegoż postanowienia stwierdzono, że wskazane wyżej okresy tymczasowego aresztowania zaliczono skazanemu w wyroku łącznym z dnia 30 maja 2003 r. (II K 2074/02) na poczet kary łącznej 2 lat pozbawienia wolności, która w momencie dokonywania owego zaliczenia była już wykonana, co powodowało, że nie było ono skuteczne. W tej sytuacji okres owych 208 dni (których dotyczyło postępowanie w sprawie odszkodowania i zadośćuczynienia) należało zaliczyć na poczet kary 15 lat pozbawienia wolności orzeczonej w toczącym się równocześnie postępowaniu we wskazanej wyżej sprawie III K 261/02.

W związku z sytuacją procesową – zaistniałą na skutek postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 czerwca 2006 r., o zaliczeniu 208 dni tymczasowego aresztowania na poczet kary orzeczonej w sprawie III K 261/02 – Sąd ten wyrokiem z dnia 28 lipca 2006 r., na podstawie art. 552 §

4 k.p.k. oddalił żądanie Zenona S. o odszkodowanie i zadośćuczynienie podnosząc, że zaliczenie 208 dni tymczasowego aresztowania (błędnie początkowo zaliczonych na poczet kary 2 lat pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem łącznym, w sprawie II K 2074/02) na poczet kary 15 lat pozbawienia wolności wymierzonej w toczącej się równolegle sprawie III K 261/02, spowodowało, iż nie zachodzi już sytuacja, w której należałoby zrekompensować skazanemu wykonanie kary pozbawienia wolności, której nie powinno się wykonać.

Wyrok powyższy został zaskarżony apelacją obrońcy Zenona S., który zarzucając naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 552 § 4 k.p.k., przez błędne przyjęcie, że nie zachodzą przesłanki do wypłaty Zenonowi S. zadośćuczynienia i odszkodowania, podczas gdy w ocenie skazanego, żądanie wskazanej we wniosku kwoty jest w pełni uzasadnione, w szczególności w świetle faktu, iż spędził on w Zakładzie Karnym o 208 dni więcej niż przewidywał to orzeczonej względem niego wymiar kary pozbawienia wolności, wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie wnioskodawcy żądanego odszkodowania i zadośćuczynienia, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2006 r. Sąd Apelacyjny w W. zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Od tego wyroku kasacje wniósł pełnomocnik Zenona S. Zarzucił, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, rażące naruszenie prawa – art. 552 § 1 k.p.k. w zw. z art. 417 i art. 420 § 2 k.p.k., polegające na oddaleniu wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu skazania, w sytuacji dokonania po złożeniu tego wniosku zaliczenia przedmiotowych 208 dni pozbawienia wolności na poczet kary 15 lat pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 18 grudnia 2002 r. (III K 263/02), przy braku istnienia jakiegokolwiek podstawy prawnej dla takiego

rozstrzygnięcia. W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego kasacją wyroku Sądu Apelacyjnego w W., następnie zaś, w trybie art. 437 § 2 *in fine* k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 lipca 2006 r., III Ko 153/05. W konkluzji kasacji nie zawarto wniosku w zakresie rozstrzygnięcia następczego.

W odpowiedzi na kasację Prokurator Apelacyjny w W. wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja pełnomocnika wnioskodawcy jest bezzasadna. Na taki jej charakter wskazuje już choćby określenie przez autora podstawy kasacyjnej, która m. in. ma polegać na rażącej i mającej wpływ na treść orzeczenia obrazie art. 417 k.p.k. i art. 420 § 2 k.p.k.

W tym kontekście przede wszystkim należało dobitnie wskazać na to, co w sprawie niniejszej jest przedmiotem zaskarżenia kasacyjnego. Przedmiotem tym jest niewątpliwie orzeczenie Sądu Apelacyjnego w W., utrzymujące w mocy wyrok Sądu Okręgowego w W., oddalający żądanie wnioskodawcy zasądzenia zadośćuczynienia i odszkodowania za niesłuszne pozbawienie wolności w sprawie II K 2074/02 Sądu Rejonowego w W., polegające na odbyciu w tej sprawie kary pozbawienia wolności o 208 dni dłuższej niż orzeczono wydanym w niej wyrokiem łącznym.

I już choćby z tego powodu trafność kasacji musiała budzić zasadnicze zastrzeżenia. Nie ulega bowiem wątpliwości, że bezpośrednią podstawę prawną orzekania, którego przedmiotem jest odszkodowanie dochodzone w trybie przepisów Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, mogą stanowić wyłącznie przepisy zawarte w tym właśnie rozdziale. Z pewnością nie należą do nich art. 417 i art. 420 § 2 k.p.k., których obrazę zarzuca się w niniejszej kasacji. To, że w zarzucie kasacji naruszenie tych przepisów skarżący powiązał z obrazą art. 552 § 1 k.p.k. niczego w tym zakresie nie zmienia. Nadal bowiem podstawę prawną orzekania w sprawie

niniejszej stanowiły przepisy Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, a zatem kwestią wymagająca badania była ewentualna obraza art. 552 k.p.k.

Osobną kwestią, jakkolwiek dla rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w sprawie niniejszej niemająca znaczenia i w związku z tym niepodlegającą szczegółowemu badaniu, jest to, czy przepisy art. 417 i 420 § 2 k.p.k. w postanowieniu Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 czerwca 2006 r. zastosowane zostały prawidłowo. Sygnalnie zatem stwierdzić w tej kwestii należy, że zastosowanie to musi budzić wątpliwości natury zasadniczej. Przede wszystkim zauważyć należy, że podstawą prawną postanowienia z dnia 8 czerwca 2006 r. uczyniono art. 420 § 2 k.p.k. Rzecz jednak w tym, że przepis ten upoważnia do korekty błędnego zaliczenia tymczasowego aresztowania dokonanego w **danej** sprawie (podkr. SN). Zatem, w trybie określonym tym przepisem możliwe jest jedynie dokonanie zmiany w przedmiocie zaliczenia na użytek tej, i tylko tej sprawy. Tymczasem Sąd Okręgowy w W. na podstawie art. 420 § 2 k.p.k. orzekł o zaliczeniu tymczasowego aresztowania odbytego przez wnioskodawcę w sprawie II K 2074/02, na poczet kary 15 lat pozbawienia wolności orzeczonej w zupełnie innej sprawie, a mianowicie w sprawie tego Sądu o sygnaturze III K 261/02. Procedura karna przewiduje taką możliwość, ale podstawa prawna rozstrzygnięcia musi być wówczas oparta o art. 417 k.p.k. Można byłoby zatem zastanawiać się, czy postanowienie Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 czerwca 2006 r., w rzeczywistości nie mogłoby bazować na tej właśnie normie prawnej. Tyle tylko, że ustawodawca przez enumeratywne wyliczenie (wyrok uniewinniający, umorzenie postępowania i odstąpienie od wymierzenia kary) w sposób jednoznaczny ograniczył możliwość zaliczenia tymczasowego aresztowania odbytego w jednej sprawie na poczet kary orzeczonej w innej, równocześnie toczącej się sprawie, do ściśle wskazanych tam sytuacji. Nie ulega zaś wątpliwości (niezależnie od kwestii jednoczesnego to-

czenia się postępowań), że w żadnej ze spraw jednostkowych objętych wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w W. w sprawie II K 2074/02, w którym niewątpliwie błędnie – o 208 dni na niekorzyść skazanego – zaliczono tymczasowe aresztowanie, nie zapadło żadne z rozstrzygnięć, o których mowa w art. 417 k.p.k.

W sprawie niniejszej niewątpliwym jest także i to, że postanowienie Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 czerwca 2006 r. uprawomocniło się, wobec utrzymania go w mocy postanowieniem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 5 lipca 2006 r., ustanawiając określony stan faktyczny, mający istotne znaczenie dla orzekania w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia, w zakresie wniosku wniesionego przez Zenona S. Trzeba zatem stwierdzić, że zaliczenie (niezależnie od tego, czy prawidłowe czy nie) 208 dni pozbawienia wolności odbytych bezpodstawnie przez Zenona S. w sprawie II K 2074/02, na poczet innej kary pozbawienia wolności (orzeczonej w sprawie III K 261/02) musi rodzić określone skutki dla orzekania w przedmiocie ewentualnego odszkodowania i zadośćuczynienia, na gruncie przepisów Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego. W trybie określonym tymi przepisami rekompensowana może być tylko rzeczywista i istniejąca – w chwili orzekania przez sąd w przedmiocie wniosku – szkoda oraz krzywda. Jeśli do tego momentu dojdzie do zrekompensowania niesłusznie odbytej kary lub tymczasowego aresztowania w innej przewidzianej procesowo formie, np. właśnie przez zastosowanie art. 417 k.p.k., potrzeba i możliwość zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia dezaktualizuje się, a roszczenie staje się bezprzedmiotowe. Brak przy tym podstawy prawnej do tego, aby wnioskodawcy przysługiwało prawo wyboru formy w jakiej chciałby, aby do rekompensaty doszło, a więc np. rezygnacja przez niego z zastosowania art. 417 k.p.k. na rzecz zasądzenia stosownej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia. W tym stanie rzeczy należało uznać,

że także zarzut obrazy art. 552 k.p.k. był w sprawie niniejszej podniesiony bezpodstawnie.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej.